

GLOBALIZAREA ȘI IDENTITATEA CULTURALĂ ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

CREȚU Vasile, dr. în istorie, lector universitar, Catedra GURT, Universitatea de
Stat din Tiraspol, Republica Moldova

SOCHIRCĂ Elena, dr., conferențiar universitar, Catedra GURT, Universitatea de
Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. *În acest articol sunt analizate unele aspecte privind globalizarea și problema păstrării identității culturale. De asemenea, am abordat tangențial și conceptul de cultură, care indică gradul de cunoaștere și de creativitate a unui popor, la o anumită etapă, având un caracter atât național cât și universal.*

Abstract. *This article analyzes some aspects of globalization and the issue of preserving cultural identity. We also tangentially approached the concept of culture, which indicates the degree of knowledge and creativity of a people, at a certain stage, having both a national and a universal character.*

Cuvinte cheie: *globalizare, cultură, identitate culturală, omogenizare culturală, diversitate culturală, dialog intercultural.*

Keywords: *globalization, culture, cultural identity, cultural homogenization, cultural diversity, intercultural dialogue.*

Conceptul de globalizare este întrebuițat pentru a descrie un proces multicausal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților și problemelor din alte părți ale globului. Globalizarea este procesul de integrare internațională care rezultă din schimbul de opinii, produse, idei și alte aspecte ale culturii la nivel mondial [1].

Nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată de către toți. Acest motiv rezidă în faptul că globalizarea include o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă, atingând domenii diferite ale societății, aceasta putând fi un fenomen, o ideologie, o strategie sau toate la un loc. Dicționarul explicativ al limbii române definește globalizarea ca „fenomen de transformare a lumii într-o unitate, care se manifestă la scara întregului glob prin crearea de instituții și organisme politice suprastatale, printr-o politică economică și de securitate comună etc.” [2].

Globalizarea este un concept utilizat frecvent, având conotații și implicații majore la nivelul culturii unei țări. Globalizarea nu poate avea loc în afara unei structuri culturale performante care să aibă capacitatea de adaptare, permițând transferul cultural, schimbul valorilor materiale și spirituale. Doar o asemenea societate poate evolua rapid în scopul valorificării modelului cultural

în forme ale unei permanente schimbări. Moda culturală este legată de existența unui model care se poate exprima prin diferite variante.

Înainte de a vorbi despre efectele globalizării asupra identității culturale, ne vom referi succint la conceptul de cultură. Vorbind despre cultură avem în vedere „totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în procesul practicii social-istorice de transformare conștientă a mediului lor natural și social, a devenirii și perfecționării continue a omului” [3, p. 183]. Deoarece societatea, ca sistem social global, este formată din subsisteme naționale care, luate aparte, reprezintă la rândul lor sisteme de sine stătătoare și astfel, cultura se manifestă ca un produs al unui popor, al unei națiuni. Adică modele de gândire, de acțiune și de simțire care caracterizează un popor sau o societate, incluzând exprimarea sub formă materială a tuturor acestor lucruri.

Prin urmare, cultura are o componentă materială și alta – nematerială. Prima este formată din lucruri create de om și care există fizic, de exemplu, tablouri și sculpturi, televizoare, calculatoare, mașini, rachete, case etc. Componenta nonmaterială a culturii constă din creații și noțiuni abstracte, cum ar fi: valorile morale, credințele, normele de comportament, obiceiurile și tradițiile instituționale.

În limbajul sociologic „a avea o cultură” înseamnă pur și simplu „a fi om”, pentru că în înțelesul sociologilor, cultura reprezintă „experiența comună pe care orice om o împărtășește cu ceilalți membri ai grupului din care face parte” [4, p. 10]. Cu alte cuvinte, cultura reprezintă veriga de legătură între oameni din același grup social sau identitatea lor culturală.

Astfel, când călătorim dintr-o țară în alta, putem observa diferențele culturale în ceea ce privește manierele, salutul, obiceiurile etc. De exemplu, la unele popoare manierele la masă sunt altele decât cele cu care noi, europenii suntem obișnuiți. În Europa, bunele maniere cer să folosești tacâmurile când luăm masa, adică furculiță, lingură, cuțit etc. Dar sunt țări în care se mănâncă în mod obișnuit cu mâna (în India), sau în locul tacâmurilor se folosesc bețișoare de lemn (în Japonia, China, Coreea de Sud etc). Aceste exemple arată că în cea mai mare parte a vieții o persoană nu este conștientă de semnificația culturii, pentru că manifestarea ei este instinctivă, naturală. De regulă, devenim conștienți de propria noastră cultură atunci când intrăm în contact cu alte culturi, care au manifestări diferite [4, p. 11]. Astfel, cultura este suma experiențelor unei societăți la o anumită etapă de evoluție istorică.

Identitatea culturală se referă la identificarea cu un anumit grup sau la sentimentul de apartenență la acesta pe baza mai multor categorii culturale, incluzând naționalitatea, etnia, rasa, sexul și religia. Identitate culturală este o serie de tradiții, valori și obiceiuri care alcătuiesc complexitatea unei anumite comunități sau a unui anumit grup de oameni. Prin identitatea culturală, oamenii își pot construi un sentiment de apartenență, care este esențial pentru a păstra particularitățile fiecărei națiuni. Cunoașterea unei identități culturale permite indivizilor să fie conștienți de altele, ceea ce încurajează curiozitatea cu privire la alte culturi și

tradiții. De exemplu, identitatea culturală încurajează un turism sănătos. Deci, călătoria poate fi și un mod de a înțelege alteritatea altor civilizații.

S-a stabilit, de asemenea, că o identitate culturală nu poate fi studiată doar ca fenomen izolat, dar că poate apărea și ca opoziție față de alte identități. Aceasta înseamnă că un anumit grup dintr-o anumită comunitate se definește, de obicei, prin accentuarea diferențelor pe care le menține cu alte culturi sau cu alte societăți. Dacă nu sunt controlate prin educație și anumite instituții, identitățile culturale pot fi dăunătoare, deoarece ar putea promova xenofobia sau alte tipuri de discriminare. Acest lucru afectează dezvoltarea unei națiuni și dăunează oamenilor. Cu toate acestea, o identitate culturală bine cultivată aduce multe beneficii unei societăți [5]. Cuvântul „identitate” este folosit pentru a afirma setul de trăsături și elemente care definesc sau diferențiază un grup de indivizi de restul grupărilor umane. Ca concept multicultural, identitatea culturilor este influențată de toate celelalte identități. Ea se caracterizează prin construirea de legături sociale în ciuda diferențelor individuale care constituie fiecare persoană.

În procesul complex al globalizării, problema păstrării identității culturale prezintă două aspecte strâns legate între ele:

- pericolul omogenizării culturale, care poate duce la apariția sau recunoașterea unei forme unice de cultură;
- apariția fenomenului de dezintegrare culturală și psihologică, atât pentru indivizi, cât și pentru societăți.

Omogenizarea culturală este un proces în care o cultură dominantă invadează sau captează o cultură locală, făcând societatea omogenă. În general, țările de pe același continent au culturi omogene. De exemplu, Spania are o cultură similară cu Portugalia și Franța; Peru are o cultură similară cu Bolivia, Ecuador și alte țări din America Latină. Cu toate acestea, țările îndepărtate din punct de vedere geografic, au culturi diferite, deși din ce în ce mai puțin datorită globalizării [6]. Acest fenomen de globalizare a generat disconfort în anumite culturi care au fost afectate de pierderea identității lor, ținând cont de faptul că culturile puternice le pot impune modelul sau tiparul de viață în fața societății.

Există o formă de comportament, deseori inconștientă, care le apare unora ca formă de agresiune culturală: etnocentrismul (tendință de a considera valorile și modelele culturale ale propriului grup ca fiind superioare celor ale altor grupuri). Acest comportament, caracteristic în special țărilor dezvoltate constituie o amenințare pentru înțelegerea europeană și trebuie corectat. Agresiunea și dezintegrarea culturală reprezintă două aspecte care conferă oricărui sistem mondial vulnerabilitate, împiedicând înțelegerea reciprocă, dialogul, cooperarea, inițiativele comune și solidaritatea europeană [7].

Identitatea culturală la ambele niveluri – național și internațional – rămâne una din principalele necesități psihologice și spirituale. Imposibilitatea de a-și putea păstra propria

identitate, poate să ducă apariția unor conflicte în interiorul unei societăți, sau în cadrul societăților dintr-o anumită regiune. Există toleranță, dar nu și acceptare sinceră din partea unor popoare situate pe o treaptă superioară de progres tehnologic și de civilizație, a valorilor noilor state care au intrat sau vor intra în Uniunea Europeană. Trebuie luate în calcul două probleme fundamentale: problema polarizării (tendința individului de a pune accentul pe diversitate fără a mai percepe implicațiile și importanța unității); problema redistribuirii.

Impactul globalizării și regionalizării asupra Republicii Moldova este relevant și se manifestă prin modificări în toate domeniile (Tabelul 1).

Tabelul 1. Impactul globalizării asupra Republicii Moldova

Impactul globalizării asupra Republicii Moldova	
Avantaje	Dezavantaje
<ul style="list-style-type: none"> - beneficierea de fluxurile financiare ale transferurilor cetățenilor ce muncesc în străinătate (remitențe). Prin acestea ei au contribuit la stabilitatea monedei naționale, majorarea rezervelor valutare, creșterea economică (majorarea investițiilor, creșterea producției și a serviciilor, creșterea importurilor și ca rezultat a veniturilor bugetare, soluționarea problemelor sociale ale unei părți a populației); - obținerea creditelor și granturilor internaționale, a asistenței tehnice și ajutoare pentru dezvoltare; - investiții cu capital străin, inclusiv cu tehnologii noi, care creează locuri noi de muncă; - dezvoltarea infrastructurii și aplicarea standardelor internaționale în diverse domenii ale economiei (sistemul bancar, sistemul de asigurare, sistemul bursier, telecomunicațiile); - dezvoltarea comerțului internațional, competitivitatea acestuia și obținerea accesului la piețe noi de desfacere; - aderarea la principalele instituții financiare și economice internaționale cu efecte pozitive asupra climatului investițional; - perfecționarea și dezvoltarea profesională peste hotare și implementarea în economia națională a noi metode de administrare; - crearea organizațiilor neguvernamentale care sensibilizează atenția societății asupra unor probleme de importanță majoră. - majorarea veniturilor unei părți a populației. 	<ul style="list-style-type: none"> - exodul forței de muncă peste hotare, inclusiv înalt calificată; - acumularea unei datorii externe esențiale; - majorarea deficitului comercial; - dependența economiei naționale și a stărilor de stabilitate economico-financiară și politică și interesele geopolitice ale partenerilor străini; - instabilitatea unor valute de rezervă cu circulație internațională; - creditele străine sunt condiționate economic, politic și social, creând adesea divergențe între Guvernul Republicii Moldova și instituțiile financiar-monetare internaționale; - dezintegrarea teritorială; - dezavantaje pentru sfera socială, precum: divizarea societății pe criterii politice, economice, orientări strategice, traficul uman, traficul de mijloace stupefiante, extinderea unor boli infecțioase; - riscuri pentru identitatea națională, pentru valorile naționale, pentru păstrarea tradițiilor și obiceiurilor, meșteșugurilor populare.

Ideea de bază este aceea de a conștientiza că dreptul la diversitate implică necesitatea solidarității globale. Identitatea culturală este cea care conferă indivizilor demnitate și forță, tăria de caracter necesară pentru a supraviețui. Există o moștenire culturală comună a omenirii, a cărei ocrotire și valorificare constituie una dintre marile responsabilități la momentul actual. Această concepție, care accentuează rolul diverselor societăți în crearea culturii, ar putea deveni coloana vertebrală a conceptului de „interdependență europeană”. Aceasta nu implică numai existența unui guvern european unic, ci implică înțelegere și cooperare globală, bazate pe un set de reguli etice, care să prevină transformarea actului de limitare a suveranității naționale într-o agresiune culturală [7].

Prin urmare, identitatea culturală a unui individ este creată în relație cu alții, într-un context social unic. Orice identitate culturală se definește prin recunoașterea prezenței celuilalt și a practicilor culturale ale acestuia. Dialogul intercultural este esențial în construirea identității culturale, deoarece susține indivizii în a vedea în mod egal asemănările și diferențele care există în raport cu ceilalți și în a defini cine sunt ei înșiși. Dialogul intercultural produce un teritoriu intens disputat în cadrul căruia identitatea culturală este redefinită și negociată în mod constant.

Armonizarea diferitelor sisteme de cultură în cadrul Uniunii Europene conferă fenomenului în sine o perspectivă pe termen lung. Acest proces implică cunoașterea și respectarea culturilor și conștientizarea fenomenului de interdependență globală, bazate pe elementele și specificitățile pluralităților culturale, excluzând impunerea unui model unic de învățare. Specialiștii din acest domeniu, recunosc importanța respectului față de valorile altor culturi, în spiritul cultivării valorilor universale, precum și necesitatea acordării unui rol mai mare schimburilor internaționale, pentru ca oamenii să se poată deplasa în spațiul european. Înțelegerea implicațiilor diversității culturale reprezintă una din provocările lumii contemporane, constituind unul din principalele obiective ale unei noi orientări în cadrul procesului de globalizare.

Bibliografie

1. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare>.
2. <https://dexonline.ro/definitie/globalizare>.
3. Vâlsan Călin. Politologie. Editura Economică, 1997.
4. Mungiu Pipidi Alina (coord.). Introducere în politologie. Iași: Polirom, 2000.
5. <https://ro.warbletoncouncil.org/identidad-cultural-235>.
6. <https://ro.warbletoncouncil.org/homogeneizacion-cultural-11557>.
7. Dezintegrare culturală și psihologică. Disponibil: <https://administrare.info/>
8. Calugher, V. Curs de lecții: Culturologie. Cișinău, 2010.
9. Enciu, N. Politologie: Curs univ. Chișinău: Ed. Civitas, 2005.
10. Mitran, I. Politologia în fața secolului XXI. București: Ed. „România de Măine”, 1997.